

მისკონ ყურადღება და, მსმალეთ-
თან და იტალიასთან უსიამოვნო აყალ-
მაყალის შემდეგ, ისპანიაც გამოუდეს
ამათ, რადგან ამას აქეს თავის კანო-
ნიერი უფლება მაროკოს საქმეებში.

მართულის ენის პროგრამა

(დასასრული *)

მართული ენის სწავლება უკეთესად
წავა არა მხოლოდ თელავის საქალა-
სასწავლებელში, არამედ ყველა სას-
წავლებლებში, მაშინ, როდესაც ჩვენ,
მშობელი, დარწმუნებული ექვენე-
ბით, რომ ქართული ენა ჩვენი შვე-
ლებისათვის ისეთსავე საჭიროებას შე-
ადგენს, როგორც პური და წყალი
და ისეთივე მარგებელი და სასარგებ-
ლო არის, როგორც ბევზისათვის
დელის რე და ამაშივე დავარწმუნებო
ჩვენი შვილების სასწავლებელთა უფ-
როსთაც.

იქნება გაიოცოს კინმე და სთქვას,
ახლა ვიღან იქნება იმასთან უმეცარი
მშობელი, რომ ამისთანა საზოგადო
ჭეშმარიტებაში არ იყენე დარწმუნე-
ბულიო. ჩვენდა სამწუხაროდ, ეს მხო-
ლოდ გვეონია ასრე და სინამდვილე
კი სხვას გვეუბნება: მომატებულ მშო-
ბელთა რიცხვს მთელი თავისი შშობ-
ლიური ყურადღება აქვს მიქცეული
მხოლოდ მასედ—თუ როდის ისწავ-
ლის მათი შეილი რუსულს ლაპარაკს
და იმისათვის მხოლოდ შეჰყავს ბერძნ
შიგ სასწავლებელში საცხოვრებლად
თავისი შვილი, რომ მალე დაიწყობს
რუსულად ლაპარაკსათ. ჩვენ, მშო-
ბელნი, ეამბობთ: რუსული ენა უნდა
ისწავლოს ჩვენმა შეილმა, თორებ
ქართული ხომ იცის, რაღა სწავლე-
ბა უნდა!

*) „დროება“, № 141.

ზოგიერთი მშობელნი დაცი-
ნებით ამბობენ:—გვიჩენეთ ერთი
მაგალითი, რომ ქართულის ენის
უცოდინარობით ულუქმა პუროდ კა-
ცი დარჩებილიყვეს და ჩვენ ათას მა-
გალითს გიჩენებით, რომ რუსული
ენის უცოდინრობით კაცი დალუპი-
ლიყვეს.

ჩვენდა სამწუხაროდ, თუ სრულიად
არა, ნახევარზედ მართალია ეს და-
ცინვა; მაგრამ ესის ბრალია?—ზამოი-
ცანით....

მართლა და ქართული ენის სწავ-
ლება ვერ მოიტანს სანატრელს ნა-
ყოფს იქამდის, ეიდრე ახლანდელ
სასწავლებელთა წესდება არ შეიცვ-
ლება, ეიდრე ნამდვილად ქართული
სასწავლებელნი არ გავრცელდებან,
ეიდრე ხალხში არ გავრცელდება სურ-
ვილი კითხვისა და ეიდრე საქართვე-
ლოს სასამართლოებში არ დაწყო-
ბენ საჭმეთა წარმოებას ქართულ ენა-
ზედ.

მაგრამ ჩვენ დამცინავ მშობელებს
ავიწყდებათ, რომ ეხლაც დიდი სარ-
გებლობა მოაქვს ქართული ენის სწავ-
ლებას მათი შეილებისათვის: უხსნის
მათ გონებას, რომლის გამო უადგილ-
დებათ შესწავლა სხვა საგრებისა და
ენისა; ულვიძებთ მათ სიცეარულის
გრძნობას თავიანთ ხალხისა და სამ-
შობლოსადმი, რომლის მასხურებად
უნდა იქმნენ იგინი მიწვეულ; უჩვე-
ნებს მათ თავიანთ ქვენის და ხალ-
ხის ნაკლელების ებას და იარას, რო-
მელთა შესამსებლად და გასაკურნად
იგინი არიან გაჩენილნი. მის შეუძ-
ლიან პატიოსნად და სინიდისნად
აღალასრულოს თავისი მოვალეობა იმ
ხალხისადმი, რომლის ენა, ჩვეულე-
ბა, ხასიათი, ავი და კარგი, წარული
და აწმუნ არ იცის!?

ჩვენ არაფერს გარჩევას არ ვაძლევთ

ქართული ლაპარაკის ცოდნას და ქარ-
თულის ენის შესწავლის, მაზე გო-
ნიერულად მსჯელობას სიტყვით და
წერით და აგრეთვე ვსჯით რუსული
ლაპარაკის შესახებაც: ოლონდ სხაპა-
სხუპით კი ლაპარაკობდეს ჩვენი შეი-
ლი რუსულს და რასაც უნდა და
როგორც უნდა ამბობდეს.

ამისათვის ჩვენ შეილებს ჩვენ ვე
უნდა გაუთქვიფით თავში ის აზრი,
რომ საქები იქნება არა მარტო ის,
რომელიც უაზროდ და სხაპა-სხუპით
ილაპარაკებს რუსულს და ქართულს,
არამედ ისა, ვისაც შეიძლება გონიე-
რულად სჯა პირველად თავის ენაზედ,
ვისაც ეცოდინება თავის სამშობლოს
ისტორია, თავისი ქვეყნა და შეისწავ-
ლის რუსულ ენასაც ისე, როგორც
საზოგადო და მისი საკუთარი სარ-
გებლობა მოითხოვს; საქები იქნება
ისა, ვინც სხვა ენაზედ ანუ სხვა ქვე-
ყანაში მიღებულს სწავლას გავრცე-
ლებს თავის ქვეყანაში თავის ენა-
ზედ.

სარეთვე უნდა დავარწმუნოთ ჩვე-
ნი შეილების სასწავლებელთა მთავ-
რობანი მასში, რომ შესწავლა საქარ-
თველის ხალხის ენისა, ისტორიის და
ქვეყნისა გაუადვილებს სასწავლებელ-
თა თავისი მიზნის მარჯვეთ და აღვი-
ლად მიწევნას. და მაშინ, შხოლოდ
მაშინ მოუტანენ საქართველოს სარ-
გებლობას მისი სასწავლებელნი, რო-
დებაც მათ თერებათ პირი საქართვე-
ლოსკენ, როდესაც საქართველო
თავის ავ—კარგიანობით დაიჭირს
მათში უპირველეს აღილს, რო-
გორც საგანი გამოკვლევისა, შეს-
წავლისა და გაუმჯობესობისა. ხოლო
სასწავლებელთა უფროსების დარწუ-
ნება უნდა გამოიხატოს შემდეგში:
მოუმატონ ქართული ენის გაკვეთი-
ლებს, მისცენ ქართულ ენაში მიღე-

— მართლა სასატანათ და სოხუმის საუზმის
მოსატანათ და სოხუმის ბერების დამჯდა-
რიყო. ისიც მძიმედ დაეშვა სკამზე,
ხელები დაიბჯინა მუხლებზე და
ნაღვლიანად თავი ჩაპლუნა.

— მართლა სასატანათ და სოხუმის საუზმის
მოსატანათ და სოხუმის ბერების დამჯდა-
რიყო. ისიც მძიმედ დაეშვა სკამზე,
ხელები დაიბჯინა მუხლებზე და
ნაღვლიანად თავი ჩაპლუნა.

— მართლა სასატანათ და სოხუმის საუზმის
მოსატანათ და სოხუმის ბერების დამჯდა-
რიყო. ისიც მძიმედ დაეშვა სკამზე,
ხელები დაიბჯინა მუხლებზე და
ნაღვლიანად თავი ჩაპლუნა.

— მართლა სასატანათ და სოხუმის საუზმის
მოსატანათ და სოხუმის ბერების დამჯდა-
რიყო. ისიც მძიმედ დაეშვა სკამზე,
ხელები დაიბჯინა მუხლებზე და
ნაღვლიანად თავი ჩაპლუნა.

— მართლა სასატანათ და სოხუმის საუზმის
მოსატანათ და სოხუმის ბერების დამჯდა-
რიყო. ისიც მძიმედ დაეშვა სკამზე,
ხელები დაიბჯინა მუხლებზე და
ნაღვლიანად თავი ჩაპლუნა.

— მართლა სასატანათ და სოხუმის საუზმის
მოსატანათ და სოხუმის ბერების დამჯდა-
რიყო. ისიც მძიმედ დაეშვა სკამზე,
ხელები დაიბჯინა მუხლებზე და
ნაღვლიანად თავი ჩაპლუნა.

— მართლა სასატანათ და სოხუმის საუზმის
მოსატანათ და სოხუმის ბერების დამჯდა-
რიყო. ისიც მძიმედ დაეშვა სკამზე,
ხელები დაიბჯინა მუხლებზე და
ნაღვლიანად თავი ჩაპლუნა.

— მართლა სასატანათ და სოხუმის საუზმის
მოსატანათ და სოხუმის ბერების დამჯდა-
რიყო. ისიც მძიმედ დაეშვა სკამზე,
ხელები დაიბჯინა მუხლებზე და
ნაღვლიანად თავი ჩაპლუნა.

— მართლა სასატანათ და სოხუმის საუზმის
მოსატანათ და სოხუმის ბერების დამჯდა-
რიყო. ისიც მძიმედ დაეშვა სკამზე,
ხელები დაიბჯინა მუხლებზე და
ნაღვლიანად თავი ჩაპლუნა.

— მართლა სასატანათ და სოხუმის საუზმის
მოსატანათ და სოხუმის ბერების დამჯდა-
რიყო. ისიც მძიმედ დაეშვა სკამზე,
ხელები დაიბჯინა მუხლებზე და
ნაღვლიანად თავი ჩაპლუნა.

— მართლა სასატანათ და სოხუმის საუზმის
მოსატანათ და სოხუმის ბერების დამჯდა-
რიყო. ისიც მძიმედ დაეშვა სკამზე,
ხელები დაიბჯინა მუხლებზე და
ნაღვლიანად თავი ჩაპლუნა.

— მართლა სასატანათ და სოხუმის საუზმის
მოსატანათ და სოხუმის ბერების დამჯდა-
რიყო. ისიც მძიმედ დაეშვა სკამზე,
ხელები დაიბჯინა მუხლებზე და
ნაღვლიანად თავი ჩაპლუნა.

— მართლა სასატანათ და სოხუმის საუზმის
მოსატანათ და სოხუმის ბერების დამჯდა-
რიყო. ისიც მძიმედ დაეშვა სკამზე,
ხელები დაიბჯინა მუხლებზე და
ნაღვლიანად თავი ჩაპლუნა.

— მართლა სასატანათ და სოხუმის საუზმის
მოსატანათ და სოხუმის ბერების დამჯდა-
რიყო. ისიც მძიმედ დაეშვა სკამზე,
ხელები დაიბჯინა მუხლებზე და
ნაღვლიანად თავი ჩაპლუნა.

— მართლა სასატანათ და სოხუმის საუზმის
მოსატანათ და სოხუმის ბერების დამჯდა-
რიყო. ისიც მძიმედ დაეშვა სკამზე,
ხელები დაიბჯინა მუხლებზე და
ნაღვლიანად თავი ჩაპლუნა.

— მართლა სასატანათ და სოხუმის საუზმის
მოსატანათ და სოხუმის ბერების დამჯდა-
რიყო. ისიც მძიმედ დაეშვა სკამზე,
ხელები დაიბჯინა მუხლებზე და
ნაღვლიანად თავი ჩაპლუნა.

— მართლა სასატანათ და სოხუმის საუზმის
მოსატანათ და სოხუმის ბერების დამჯდა-
რიყო. ისიც მძიმედ დაეშვა სკამზე,
ხელები დაიბჯინა მუხლებზე და
ნაღვლიანად თავი ჩაპლუნა.

— მართლა სასატანათ და სოხუმის საუზმის
მოსატანათ და სოხუმის ბერების

